

اسنادی از روابط فرهنگی - آموزشی ایران و لهستان در مصوبات شورای عالی معارف / فرهنگ

چکیده مقاله:

در بیستم اسفند ماه سال ۱۳۰۰ قانون تاسیس شورای عالی معارف مشتمل بر ۱۵ ماده و با هدف توسعه دوایر علوم و اشاعه معارف و فنون و رفع نقایص تحصیلات علمی به تصویب مجلس شورای ملی - دوره چهارم - رسید . هشت ماه بعد از آن در ۷ مهر ۱۳۰۱ اولین جلسه شورا تشکیل شد. از چهارده مورد شرح وظایف شورا، بخشی از ماموریت آن در ارتباط با دانشجویان ایرانی خارج از کشور و همچنین خارجیان مقیم ایران بود، که از آن جمله می‌توان به ارزشیابی مدارک تحصیلی خارج از کشور، تطبیق آن مدارک با مدارک رسمی آموزشی ایران، اعطای مدال و نشان به دانشمندان داخلی و خارجی و بالاخره صدور مجوز تاسیس مدارس خارجی در ایران اشاره کرد. کشور لهستان از زمره کشورهای بود که نه تنها در سه مورد مذکور نامی از آن در صورت مذاکرات شورا آمده، بلکه در مصوبات مربوط به برنامه درسی از آن جمله برنامه درسی کتاب‌های درسی جغرافیا و تاریخ، لزوم نگارش مطالبی راجع به تاریخ و جغرافیای آن کشور در کتب درسی مدارس مورد تاکید قرار گرفته است.

این مقاله به شیوه توصیفی - تحلیلی و با استفاده از متن صورت مذاکرات و مصوبات شورای عالی معارف / فرهنگ به روابط فرهنگی - آموزشی ایران و لهستان در دوره پهلوی در برخی عرصه از جمله تحصیل دانشجویان ایرانی در دانشگاه‌های لهستان، اعطای مدال نشان به یکی از مستشرقان حافظ‌شناس لهستانی و صدور مجوز تاسیس یک مدرسه فلاحتی به یکی از اتباع لهستانی می‌پردازد.

Documents on the cultural-educational relations of Iran and Poland in the shoraye aali
maaref/farhang (Supreme Council of Sciences)

Abstract:

On the 20th of Esfand 1300 (11th of March 1922), the law of the establishment of the "Supreme Council of Sciences," consisting of 15 articles, was legislated by the National Consultative Assembly (4th term) with the aim of developing sciences in Iran. 8 months later, on the 7th of Mehr 1301 (30th of September 1922), the first session of the council was held. 14 duties were defined for the council, among them the evaluation of the degrees obtained by Iranian students studying abroad and equating them with the Iranian degrees, awarding medals and decorations to foreign and domestic scientists, and issuance of the establishment permit for international schools in Iran. Not only was Poland among the countries whose names were mentioned in the meeting minutes of the council negotiating the three duties above, but it was also emphasized in the enactments regarding the curriculum of studies that subjects on the history and geography of Poland must be contained in the textbooks.

Using the meeting minutes and the enactments of the council, this article, with the help of the analytic descriptive method, discusses the cultural-educational relations of Iran and Poland in the Pahlavi era in some aspects, such as the education of Iranian students in Polish universities, the awarding of a medal to one of the Polish orientalists who was a Hafez scholar, and the issuance of an establishment permit for a farming school to one of the Polish residents in Iran.

روابط خارجی کشورهای مختلف معمولاً در چند حوزه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ... تعریف می‌شود. در این میان کشور ایران با عنایت به پیشینه و جایگاه تاریخی درخور توجه، روابط فرهنگی گسترده‌ای با سایر کشورها دارد. هر چند اسناد بیشمار موجود در قالب کارتن در مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه کشور حاکی از قدمت و گستردگی روابط خارجی ایران در عصر جدید با قریب به تفاق کشورهای جهان است، اما یک بررسی اولیه نشان می‌دهد اسناد موضوعی و عنوان روابط فرهنگی ایران با سایر کشورها، در این مرکز اسنادی نسبت به سایر عرصه‌های ارتباطی بیشتر است. این امر بیانگر جایگاه رفیع فرهنگی ایران و البته تاثیرگذاری ویژه آن از این منظر در عرصه جهانی است. از آن جمله کشور ایران در جهان با نام شاعرانی چون خیام، حافظ، سعدی، فردوسی و ... آوازه یافته است. یا اینکه از اولین کاروان اعزام محصل به خارج توسط عباس میرزا ولیعهد (۱۲۴۹-۱۲۱۳ ق) بیش از دو قرن می‌گذرد و همچنان ایران یکی از کشورهایی است که نسبت به جمعیت خود بیشترین اعزام دانشجوی به کشورهای توسعه یافته اروپایی و قاره آمریکا را دارد. و بالاخره اینکه ایران از زمره کشورهای است که از دوره محمدرضا شاه قاجار (۱۲۶۴-۱۲۵۰ ق) به خارجیان -هیات‌های میسیونری- اجازه تاسیس مدارس داد که اوج فعالیت آنها در عصر ناصری بود و این مدارس بیش از یک قرن یعنی تا اواخر عصر رضاشاه در ایران فعالیت کردند. ذکر موارد مذکور به عنوان مصادیقی از عرصه‌های روابط فرهنگی ایران با سایر کشورهای جهان بود که در این میان کشور لهستان نیز با عنایت به قدمت و سابقه تاریخی، یکی از این کشورهای هدف ارتباطی قرار داشت. در این نوشتار این رابطه براساس متن مذاکرات و مصوبات شورای عالی معارف (۱۳۱۷-۱۳۰۱ ش) و شورای عالی فرهنگ (۱۳۴۶-۱۳۱۷ ش) مورد بازکاوی قرار می‌گیرد. اما پیش از طرح و بررسی آن، بایسته است اشاره‌ای به جایگاه و نقش شورای عالی معارف/ فرهنگ شود.

الف) شورای عالی معارف/ فرهنگ/ آموزش و پرورش

شورای عالی معارف (۱۳۱۷-۱۳۰۱) را می‌توان به عنوان نهادی دولتی به منظور سیاستگذاری متمرکز فرهنگی تلقی کرد. در واقع فعالیت‌های این شورا بود که با تدوین قوانین و مقررات لازم، پایه ساختار نظام نوین آموزشی، علمی و فرهنگی متمرکز را بنیان گذاشت. مصوبات این شورا را می‌توان به عنوان گامی مهم برای تاسیس و نهادسازی نظام نوین آموزشی ایران تلقی کرد. کما اینکه تصویب قانون تاسیس شورا و تشکیل جلسات آن در یکی دو سال بعد از کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ نیز در راستای تمرکزگرایی نهاد دولت در پی قدرت‌یابی تدریجی رضاخان قرار داشن. این رویکرد به خصوص در دهه نخست فعالیت شورا نمود پررنگی یافت. این دوره از

فعالیت شورا را می توان به عنوان دوره تاسیسی نهادهای جدید آموزشی و فرهنگی نام برد. مصوبات این دوره از شورا در راستای سیاست های تمرکزگرایانه دیوانسالاری عصر رضاشاهی تلقی می شود. البته ناگفته نماند که حوزه فعالیت و تصمیمات متخذه شورا در چهار دهه نخست (شورای عالی معارف و فرهنگ) بسیار فراتر از وزارت آموزش و پرورش فعلی بود. به طوری که حوزه های سیاستگذاری آن شامل تمام عرصه های فرهنگی، هنری، آموزشی، علمی و موارد مرتبط را دربر می گرفت، تا جایی که امروزه چندین وزارتخانه و سازمان نظیر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت آموزش عالی، سازمان اوقاف، و به طور کلی تمام نهادها و سازمان های فرهنگی، هنری، آموزشی، علمی و... جایگزین آن شده است. به هر حال این شورا از آغاز تاسیس بی وقفه تا کنون تشکیل جلسه داده که مجموعه اسناد جلسات آن در بیش از دو هزار جلسه اعم از صورت مذاکرات و صورت مصوبات در طول بیش از یک صد سال فعالیت شورا در دسترس است. با این توضیح که این جلسات سه بار به شرح جدول ذیل از عدد یک شروع شده است:

ردیف	عنوان شورا	دوره فعالیت	شماره جلسات	تعداد جلسات هر دوره	تعداد کل جلسات
۱	شورای عالی معارف	شامل دو دوره: اول: از مهر ۱۳۰۱ تا پایان ۱۳۰۲ دوم: از آغاز ۱۳۰۳ تا مهر ۱۳۱۷	دوره اول: از ۱ تا ۵۳ دوره دوم: از ۱ تا ۳۷۶	دوره اول: ۵۳ دوره دوم: ۳۷۶	۴۲۹
۲	شورای عالی فرهنگ	از مهر ۱۳۱۷	از ۳۷۷ تا ۱۱۴۴	۷۶۷	۷۶۷

			تا مرداد ۱۳۴۶		
۱۰۳۸	دوره اول: ۱۶۰ دوره دوم: ۸۷۸	دوره اول: از ۱ تا ۱۶۰ دوره دوم: از ۱۶۱ تا ۱۰۳۸ خرداد ۱۴۰۳	شامل دو دوره: اول: از آغاز ۱۳۴۷ تا بهمن ۱۳۵۷ دوم: از مهر ۱۳۵۸ تا کنون	شورای عالی آموزش و پرورش	۳

لازم به یادآوری است شمارش جلسات شورای عالی آموزش و پرورش بعد از انقلاب اسلامی در تداوم جلسات شورا در قبل از آن می باشد. بنابراین تعداد کل جلسات شورا بیش از ۲۲۰۰ جلسه می باشد. البته این تقسیم بندی صرفاً مبتنی بر شمارش آغازین هر مرحله جدید فعالیت (جلسات) می باشد. شاید تقسیم بندی مطلوب مصوبات را بتوان بر اساس همان سه دوره عناوین شورا (معارف، فرهنگ و آموزش و پرورش) قرار داد، که البته دوره سوم خود به دو دوره قبل و بعد از انقلاب تقسیم می شود. به هر حال مجموعه این صورت مذاکرات و مصوبات به ترتیب در قالب دست نوشته و تاییپی در آرشیو مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش نگهداری شده و در اختیار پژوهشگران قرار می گیرد. در یک ارزیابی کلی از متن و محتوای صورت مذاکرات، می توان محورهای عمده آنها را در چهارده موضوع اصلی به شرح ذیل برشمرد:

۱-اساسنامه های مراکز آموزشی اعم از مدارس، دانشسراها، آموزشگاه ها و ...

۲-نظام نامه ها و آیین نامه های امتحانات، نشریه، شهریه، مدارس، اجتهاد، استخدام، اعطای مدال و...

۳-برنامه های درسی و جداول و ساعات تدریس هفتگی کتب درسی مقاطع مختلف

۴- شورای عالی، کمیسیون‌ها و دبیرخانه شورای عالی معارف، فرهنگ و آموزش و پرورش

۵- مجوزهای شرکت در امتحانات و نحوه ادامه تحصیل

۶- تربیت معلم، دانشسراهای مقدماتی، عالی و ...

۷- مدارس وابسته به وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها

۸- ارزشیابی مدارک تحصیلی خارجی و دوره‌های داخلی

۹- مجوز تاسیس مدرسه و آموزشگاه به متقاضیان داخلی و خارجی

۱۰- اعطای نشان و مدال به دانشمندان داخلی و خارجی

۱۱- مجوز چاپ کتاب و نشر روزنامه و مجله

۱۲- مجوز صدور گذرنامه و پروانه تحصیلی

۱۳- مجوز اجتهاد و افتاء

۱۴- سایر مصوبات نظیر شهریه مدارس، صدور گواهینامه تحصیلی، تعیین رشته و ...

ب) مصوبات مرتبط با کشور لهستان:

با عنایت به محورهای فوق در باره شرح وظایف شورا، سه حوزه ماموریتی شورا در ارتباط با خارجیان بود. به ترتیب بندهای ۸، ۹ و ۱۰ به گونه‌ای شامل خارجیان می‌شد. خوشبختانه در هر سه مورد مذکور شورای عالی معارف/ فرهنگ راجع به لهستان، مصوباتی داشته است. این مصوبات در ادامه این نوشتار مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱- صدور مجوز تاسیس مدارس به خارجیان:

بررسی صورت مذاکرات شورا نشان می‌دهد در همان سال‌های نخست فعالیت شورا، یکی از اتباع لهستانی مقیم ایران از شورای عالی معارف تقاضای صدور مجوز تاسیس مدرسه‌ای را کرده است. در متن مذاکرات مذکور آمده است: «... بدو آقای مشارعظم مدیرکل و معاون وزارت معارف شرحی راجع به پیشنهاد مسیو الشانسگی که

تقاضای امتیاز تأسیس مدرسه فلاحت نموده بیان کردند، ضمناً متذکر گردیدند چون مسیو الشانسگی عجله دارد که مدرسه را هر چه زودتر مفتوح داشته و در بهار هذاه‌السنه [۱۳۰۴] بعضی تعلیمات عملی به داوطلبان بیاموزد، بدین جهت جلسه فوق‌العاده تشکیل گردید و ضمناً از آقای صمصام‌الملک معاون وزارت فوائد عامه هم که در امور فلاحتی تخصص دارند، دعوت شده است..» ادامه مذاکرات حاکی است «... چون تقاضا کننده تبعه لهستان است ببینیم در نتیجه اعطاء این امتیاز تولید زحمتی ننماید...» بر این اساس در گام نخست با توجه به شمول فلاحت در ذیل وظایف وزارت فوائد عامه، مقرر گردید ضمن ارسال «مواد پیشنهادی مسیو الشانسگی» از آن وزارتخانه خواسته شود که «نظریات خودشان را کتباً بنویسند و پس از وصول جواب و مطالعه در آن در صورت لزوم امتیاز آن صادر شود.»

در گام دوم شورا تصمیم گرفت صلاحیت الشانسگی برای درخواست مذکور و البته تابعیت دقیق وی را از وزارت امور خارجه استعلام نماید تا «... با تحقیقات لازمه آن وزارتخانه [وزارت خارجه] نظریات خودشان را در صلاحیت اعطاء این امتیاز به مسیو الشانسگی مرقوم دارند.» (مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش، صورت مذاکرات شورای عالی معارف، جلسه فوق‌العاده- -۱۳۰۴/۱/۲۲)

شورای عالی معارف در شش جلسه بعد خود یعنی جلسه ۲۶ مورخ ۲۷ خرداد ۱۳۰۴ جواب استعلام خود را از وزارت فوائد عامه دریافت کرد: «...» «جواب مراسله وزارت فوائد عامه راجع به تقاضای مسیو الشانسگی برای افتتاح مدرسه شبانه فلاحتی، قرائت گردید و پس از قدری مذاکرات اعطاء اجازه به مسیو الشانسگی اساساً تصویب گردید. ولی از آنجائی که اسم مؤسسه مزبوره را نمی‌توان مدرسه گذارد، قرار شد اسم و طرز تدریس را اداره معارف پیشنهاد به مقام وزارت نماید که اجازه‌نامه صادر شود...» (مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش، صورت مذاکرات شورای عالی معارف، جلسه ۲۶ مورخ -۱۳۰۴/۳/۲۷)

متأسفانه در جلسات بعدی شورا و همچنین سایر اسناد و منابع مربوطه از اینکه الشانسگی به دنبال اخذ مجوز مذکور، موفق به تأسیس مدرسه شبانه فلاحتی شده یا نه، اطلاعی در دست نیست. هرچند تأسیس مدرسه مذکور می‌توانست بازتابی در نشریات یا منابع تاریخی داشته باشد، کما اینکه بواسطه دست‌اندرکاران و فارغ‌التحصیلان آن می‌بایست گزارشی از فعالیت مدرسه وجود می‌داشت. به هر حال تا اطلاع از منابع یا اسناد فعالیت مدرسه مذکور، نمی‌توان اظهارنظر قاطعی کرد. ذکر این نکته ضروری است که تا این تاریخ فقط یک مدرسه تحت عنوان فلاحت -تأسیس ۱۳۱۸ توسط وزارت فلاحت- در کرج فعالیت می‌کرد.

۲- تعیین ارزش مدارک تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های لهستان:

بر طبق ماده ۱۲ قانون شورای عالی معارف، رسیدگی به مدارک تحصیلی اشخاصی که در خارج از کشور تحصیل کرده بودند، بر عهده شورا بود. بر همین اساس نیز افراد تحصیل کرده خارج از کشور موظف بودند برای تشخیص صحت و سقم مدارک خود و ارزشیابی آنها بر اساس مدارک تحصیلی رسمی داخل کشور و بالاخره صدور مجوز استفاده از آن مدارک، پرونده تحصیلی خود را به آن شورا ارسال کنند. شورای عالی معارف برای این منظور کمیسیونی متشکل از متخصصان رشته‌های مختلف تحصیلی تشکیل داده بود تا مدارک و گواهی‌های تحصیلی کسب شده از مراکز آموزشی و دانشگاه‌های مختلف کشورهای جهان را بررسی و اعلام نظر نمایند.

بر اساس یکی از مصوبات این شورا، کشورهایی که مدارک تحصیلی برخی دانشگاه‌های آنها مورد تایید شورا بود عبارت بودند از: آمریکا، انگلستان، بلژیک، ترکیه، روسیه، آرژانتین، اسپانیا، استرالیا، ایتالیا، آلمان، سوریه، سوئیس، فرانسه، هلند، هندوستان و بلاخره لهستان. گواهی تحصیلی دو دانشگاه معروف لهستان یعنی دانشگاه ورشو و دانشگاه کراکوری از زمره دانشگاه‌های مورد تایید شورای عالی معارف بودند. (مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش، صورت مذاکرات شورای عالی معارف، جلسه ۲۵۴ مورخ ۱۳۱۲/۹/۲۹) به تعبیر دیگر آن دسته از ایرانیان یا سایرین که در این دو دانشگاه تحصیل کرده و مدارک خود را به شورا ارائه می‌دادند، شورا موظف بود صحت آنها را بررسی و با مدارک رسمی تحصیلی ایران تطبیق دهد. البته بعدها شورا بخشی از این وظیفه خود را به «اداره تعلیمات عالی» در وزارت معارف که تصدی امور مدارس عالی و البته دانشگاه تهران را به عهده داشت، واگذار کرد. (مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش، صورت مذاکرات شورای عالی معارف، جلسه ۳۴۵ مورخ ۱۳۱۵/۱۱/۱۳)

براین اساس تعداد شش مورد از مدارک تحصیلی محصلان ایرانی در دانشگاه‌های لهستان یا از اتباع آن کشور به شرح جدول ذیل در شورا مطرح و تصویب شده است:

ردیف	نام و نام خانوادگی صاحب مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	مقطع تحصیل	نام مرکز آموزشی/دانشگاه	شماره و تاریخ جلسه (مصوبه)
۱	دکتر ژاگب اسکوتنیکی	طبی و جراحی و کحالی	اصل دیپلم [گواهی]	دارالعلم ورشو	۱۵۱- ۱۳۰۸/۸/۲۸
۲	دکتر الکساندر اوچارک	طبی و جراحی کحالی	اصل دیپلم [گواهی]	دارالعلم ورشو	۱۵۱- ۱۳۰۸/۸/۲۸

۳	سرکیس بیتانوز	مهندسی ساختمان	فوق لیسانس	دارالفنون گدانسگ	۱۰۰۷- ۱۳۳۹/۱۱/۱۶
۴	بانو روشن وزیری	پزشکی	دکتر	دانشکده پزشکی ورشو	۱۰۴۸- ۱۳۴۱/۸/۲۰
۵	آقای لشک وژیناک	مهندسی برق	فوق لیسانس	؟	۱۰۸۲- ۱۳۴۳/۸/۲۴
۶	بانو زوفیا جوزفویکس	تاریخ ایران	معادل فوق لیسانس	؟	۱۱۲۰- ۱۳۴۵/۳/۱

۳- اعطای مدال و نشان:

در همه کشورهای جهان معمولاً مرسوم است که صاحبان اندیشه و عمل برتر به منظور قدردانی مورد تشویق - اعم از معنوی و مادی - قرار می‌گیرند. عرصه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی می‌تواند به عنوان حوزه فعالیت‌های تخصصی و معرفی برترین‌های مورد توجه واقع شود. از آنجا که شورای عالی معارف به عنوان تنها متولی تدوین و تصویب مقررات و آیین‌نامه‌های نهادهای فرهنگی اعم از: مراکز آموزشی، نهادهای علمی، مطبوعات، مراکز هنری و ... حق تصمیم‌گیری داشت. رسیدگی به برگزیدگان این عرصه را مورد توجه قرار داده و تدابیری برای انتخاب و معرفی برترین‌های حوزه‌های علمی، آموزشی، هنری و ... اتخاذ کرد. در این راستا این نهاد حقوقی - شورای عالی معارف - در همان جلسات سال نخست خود آیین‌نامه‌ای تدوین و تصویب کرد که براساس آن شرایط و ویژگی‌های منتخبین ذکر شده و نوع تشویق‌های مادی و معنوی و همچنین درجات مدال‌ها و نشان‌های اعطایی مشخص شده بود. (آرشیو مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش، صورت مذاکرات شورای عالی معارف، جلسه ۱۲، مورخ ۱۳۰۱/۱۰/۱۷)

طبق صورت مذاکرات شورای عالی معارف، این شورا از جلسه پنجم خود در روز دوشنبه آخر ربیع الاول

سال ۱۳۴۱ ه. ق برابر با ۲۸ آبان ۱۳۰۱ ش الی جلسه دوازدهم روز دوشنبه هفدهم جدی [دی] ۱۳۰۱، نظامنامه

اعطای نشان علمی را مورد بررسی قرار داده و در آخرین جلسه نظامنامه را به شرح [فصول] ذیل تصویب

نمود:

نظامنامه مدال و نشان علمی وزارت معارف

نظر بفقره شانزدهم از ماده دوازدهم قانون شورای عالی معارف مصوبه بیستم برج حوت (۱۳۰۰) [مجلس شورای

ملی] نظامنامه ذیل برای اعطای مدال و نشان علمی [در هیجده ماده] مقرر گردید:

فصل اول: در شکل مدال علمی و درجات آن در سه ماده

فصل دوم: در شرایط اعطای مدال علمی در سه ماده

فصل سوم: در شکل نشان علمی و درجات آن در پنج ماده

فصل چهارم: در شرایط اعطای نشان علمی در هفت ماده

ماده پانزدهم_ نشان علمی از هر درجه که مقتضی باشد، باشخاص ذیل اعطا می شود....

.... ۵- اتباع خارجه که خدمات نمایانی به مملکت ایران یا نبوغ بشر نموده باشند.

ماده شانزدهم_ اعطای مدال و نشان علمی بتقاضای اشخاص یا پیشنهاد وزیر معارف خواهد بود.

ماده هفدهم_ به موجب فقره شانزدهم ماده دوازدهم قانون شورای عالی معارف، تصویب اعطای مدال و

نشان علمی مطابق این نظامنامه از وظایف مختصه شورای عالی معارف است.

ماده هیجدهم_ وزیر معارف، مامور اجرای این نظامنامه است.

بر اساس این نظامنامه، شورای عالی فرهنگ در یکی از جلسات خود اعطای مدال نشان به یکی از اتباع

لهستانی را به شرح ذیل تصویب کرد:

«... پیشنهاد شماره ۹۲ مورخ ۳۶/۳/۹ سفارت شاهنشاهی ایران در ورشو موضوع تشویق از آقای پرفسور آنانیش زایا چکوفسکی مستشرق لهستانی که در تهیه و جمع‌آوری غزلیات حافظ به صورت مجموعه بسیار مرغوبی زحماتی کشیده‌اند مطرح، شوری و به پاس زحمات ایشان یک قطعه نشان درجه دوم سپاس تصویب نمود.» (آرشیو مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش، صورت مذاکرات شورای عالی فرهنگ، جلسه ۹۴۰، مورخ ۱۳۳۶/۷/۱۴)

پیرو این مصوبه هیات وزیران نیز در فاصله کمتر از سه ماه طی مصوبه‌ای اعطای نشان مذکور را تایید کرد. در مصوبه دولت آمده است: «هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۴/۱۰/۱۳۳۶ بنا به پیشنهاد شماره ۳/۶۲۲۳۳ ک ۱ - ۲۴/۱۰/۳۳۶ وزارت فرهنگ تصویب نمودند که با آقای پرفسور آنانیش زایا چکوفسکی زحماتی که در ترجمه شرح حال حافظ و ترجمه منتخباتی از غزلیات وی بزبان لهستانی متحمل شده، یک قطعه نشان از درجه دوم سپاس اعطا گردد. از طرف نخست وزیر - اشرف احمدی» (سامانه اینترنتی صلح: مرجع حقوقی ایران) عنوان مصوبه: تصویب‌نامه راجع به اعطای نشان سپاس به آقای پرفسور آنانیش زایا چکوفسکی»

۴- لهستان در برنامه‌های درسی مصوب شورا:

چنانکه در شرح وظایف شورا آمده است، بند سوم از ماموریت شورا تصویب برنامه‌های درسی است. گفتنی است که به دنبال تاسیس مدارس ملی در یکی دو دهه قبل از مشروطه، مدارس مذکور از برنامه درسی مشخصی برای تدوین و تالیف کتب درسی پیروی نمی‌کردند، به دنبال تاسیس مجلس شورای ملی در بعد از مشروطه و بعد از تصویب قانون اساسی معارف در مجلس دوم، به تدریج زمینه دخالت نظام سیاسی در امور مدارس ملی از جمله تصدی‌گری وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه بر امر برنامه درسی - پروگرام - رایج شد. این رویکرد بعد از تشکیل و مصوبات شورای عالی معارف از ۱۳۰۱ تحکیم یافت. با این توضیح که در این دوره، برنامه درسی حوزه‌های مختلفی اعم از تعیین و تصویب دوره‌های تحصیلی نیز در دستور کار شورا قرار گرفت. بر این اساس طبق شرح وظایف شورا، نه تنها تدوین و تصویب برنامه درسی به عهده این شورا بود، بلکه تطبیق کتب درسی با برنامه درسی مصوب شورا نیز در زمره وظایف شورا تعریف شد. این ماموریت در وزارتخانه بر عهده «اداره معارف» بود.

بر اساس بررسی برنامه‌های درسی مصوب شورا، به نظر می‌رسد در تعریف برنامه درسی بتوان چنین ادعا کرد که برنامه درسی به گونه‌ای حلقه واسطه منویات نظام سیاسی با کتب درسی است. یعنی هرگونه رویکرد نظام سیاسی اعم از مذهبی، سکولاریستی و ... از طریق تدوین و تصویب برنامه‌های درسی در شورای عالی معارف/

فرهنگ / آموزش و پرورش تدوین و تصویب می‌شد، سپس این برنامه درسی در اختیار مولفان کتب درسی قرار می‌گرفت تا طبق سرفصل‌ها و متن برنامه درسی مذکور، چارچوب و محتوای کتاب درسی را تعریف و تألیف کنند، البته این فرایندی طولانی و با عنایت به مقتضیات سیاسی، ایدئولوژیکی و ... با ملاحظات چند مواجهه و بارها دچار سانسور، حذف و ... می‌شد. مثلاً به عنوان نمونه در مورد لهستان، ممکن بود در دوره اختلاف ایران با بلوک شرق به رهبری شوروی، نسبت به تاریخ، جغرافیا و ... کشورهای حوزه کمونیستی توجه کمتری شده و از کتب درسی حذف شده باشند. یا اینکه در دوره دیگر و با تغییر این رابطه، کشورهای مذکور مورد توجه قرار گرفته و در کتب درسی توجه بیشتری به آنها شده باشد. بر این اساس به شرح جدول ذیل نام کشور لهستان در برنامه‌های درسی مورد بررسی قرار می‌گیرد:

کشور لهستان در برنامه‌های درسی تاریخ و جغرافیا مصوب شورا

ردیف	عنوان مدرسه و دوره تحصیلی	عنوان درس	مقطع تحصیلی	سال تحصیلی	شماره و تاریخ مصوبه	توضیحات
۱-	پروگرام کلاسهای مدرسه تجارت	جغرافیای اقتصادی	متوسطه	سوم	۱۶۱- ۱۳۰۸/۱۲/۲۰	از بلوک شرق کشور چکسلواکی هم آمده
۲	دستور تحصیلات شش ساله متوسطه	جغرافیا	متوسطه	ششم	۱۹۶- ۱۳۱۰/۷/۶	عنوان سرفصل: جغرافیای دول معظمه
۳	دستور تحصیلات شش ساله متوسطه	تاریخ	متوسطه	چهارم	۱۹۶- ۱۳۱۰/۷/۶	عنوان سرفصل: مختصری از تاریخ عمومی
۴	دستور تحصیلات شش ساله متوسطه	تاریخ	متوسطه	ششم	۱۹۶- ۱۳۱۰/۷/۶	با عنوان: تقسیم لهستان

عنوان سرفصل: جغرافیای قطعات [قاره‌ها] خمسه	۲۶۰- ۱۳۱۲/۱۲/۱۸	-	معلمین ابتدایی	-	پروگرام دارالمعلمین اکابر شبانہ	۵
عنوان سرفصل: اروپا	۳۵۱- ۱۳۱۶/۴/۱	دوم	متوسطه	جغرافیا	برنامه دوره اول متوسطه دختران	۶
عنوان سرفصل: تجدید حیات علوم و ادبیات و صنایع (رسانس)... تقسیم لهستان	۳۵۱- ۱۳۱۶/۴/۱	چهارم	متوسطه	تاریخ	برنامه تحصیلات دوره کامل متوسطه	۷
عنوان سرفصل: اروپا	۳۵۱- ۱۳۱۶/۴/۱	دوم	متوسطه	جغرافیا	برنامه تحصیلات دوره کامل متوسطه	۸
جغرافیای مفصل اقتصادی کشور... لهستان	۳۵۱- ۱۳۱۶/۴/۱	پنجم	متوسطه	جغرافیا	برنامه تحصیلات دوره کامل متوسطه	۹

نتیجه گیری:

در این نوشتار، نقش و جایگاه کشور لهستان در چهار حوزه شرح وظایف شورای عالی معارف/ فرهنگ مورد بررسی قرار گرفت. این چهار عرصه عبارت بودند از:

- صدور مجوز تاسیس مدرسه فلاحتی به یکی از اتباع لهستانی به نام الشانگی

- تعیین ارزش مدارک تحصیلی شش تن از دانشجویان تحصیل کرده در دانشگاه‌های لهستان

- اعطای مدال و نشان به یکی از مستشرقان لهستانی به نام پرفسور انانیش زایا چکوفسکی به دلیل زحماتی که در ترجمه شرح حال حافظ و ترجمه منتخباتی از غزلیات وی بزبان لهستانی متحمل شده بود.

- بررسی نقش و جایگاه لهستان در تعداد نه عنوان برنامه درسی مصوب شورا، با محوریت کتب درسی تاریخ و جغرافیا.

بررسی موارد فوق نشان می‌دهد کشور لهستان در دوره پهلوی در دیپلماسی عمومی ایران به عنوان یک کشور بلوک شرق حامی شوروری، از جایگاه فرهنگی درخور توجهی برخوردار بوده است. به طوری که می‌توان ادعا کرد به نسبت تشدید تقسیم جهان به دو بلوک شرق و غرب به ترتیب به رهبری شوروی و آمریکا، از جایگاه این کشور در روابط فرهنگی کاسته شده است. به طوری که در کتب درسی دوره پهلوی دوم به ندرت اشاره ای به تاریخ و جغرافیای این کشور شده است.